ACTIVITATEA LUI IANCU FLONDOR CA MINISTRU-DELEGAT AL BUCOVINEI ÎN GUVERNUL ROMÂNIEI (DECEMBRIE 1918 – APRILIE 1919)

VLAD GAFIȚA

Iancu Flondor's Activity as Deputy Minister of Bukovina in the Government of Romania (December 1918 – April 1919)

(*Abstract*)[*]

After the Union of Bukovina with the Kingdom of Romania, Iancu Flondor served as Deputy Minister of the province, establishing his headquarters in Chernivtsi between December 1918 and April 1919. He was supervising nine Secretariats of Service (appointed for Interior, Justice, Finance, Public Education, Religious Affairs, Public Works, Industry, Commerce and Social Welfare, Agriculture, Domains and Food, Public Health). Iancu Flondor's activity has circumscribed a wide range of issues: economic recovery of Bucovina; organization of municipal elections; appointment in the administration of officials of Romanian origin; care and retirement pensions for war invalids; financial aid for those decorated in war; payment of war damage, requisition rates and remunerations both for officers and soldiers; effective leadership of the Religious Fund economy; proper supply of the urban and rural localities of Bukovina; lifting of siege and abolishing corporal punishment; implementation of the transitional agrarian reform; issues related to administration, justice, education, communications, transport, commerce, social protection, sanitation of cities and villages etc. The conflict with Ion Nistor, the Deputy Minister of Bukovina in Bucharest, linked to different views on how to integrate the province into Great Romania forced Flondor's resignation from office and his withdrawal from political life.

Keywords: Integration, Deputy Minister, Secretariats of Service, Religious Fund of Bucovina, Interior, Justice, Finance, Public Education, Religious Affairs, Public Works, Industry, Commerce and Social Welfare, Agriculture, Domains and Food, Public Health.

O primă etapă a integrării Bucovinei în Regatul României, după proclamarea unirii la 28 noiembrie 1918, a reprezentat-o crearea unei administrații locale provizorii, cu caracter temporar şi tranzitoriu, care să determine „dezanexarea de

[*] Traducere: Ștefănița-Mihaela Ungureanu.

Analele Bucovinei, **XXVI**, *1* (52), p. 119–136, Rădăuți – Bucureşti, 2019

BDD-A32677 © 2019 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:41 UTC)

Austria şi încorporarea ei în statul român”[1]. Două acte normative aveau să asigure baza legală a acestei măsuri: Decretele-legi nr. 3745 şi 3746 din 18/31 decembrie 1918. Acestea stipulau rămânerea în vigoare a legilor şi ordonanţelor austriece de până atunci şi imposibilitatea modificării legilor importante decât pe cale legislativă; schimbările rezultate din actul unirii cu România vor putea fi puse în practică prin decrete-legi[2].

În Consiliul de Miniştri intrau, ca reprezentanți ai Bucovinei, doi miniştri secretari de stat fără portofoliu, unul delegat cu administrarea Bucovinei la Cernăuți (Iancu Flondor), celălalt la Bucureşti (Ion Nistor). Hotărârile guvernului central privitoare la Bucovina trebuiau luate cu avizul ministrului-delegat cu sediul la Cernăuți (art. IV din Decretul-lege nr. 3745/18 decembrie 1918). În caz de indisponibilitate sau absență a acestuia, conducerea Bucovinei urma a fi preluată de către secretarul general al guvernului local (art. VI din Decretul-lege nr. 3745/18 decembrie 1918). Administrația Bucovinei cu sediul la Cernăuți cuprindea nouă secretariate de serviciu, conduse de câte un secretar-şef şi subordonate ministrului-delegat Iancu Flondor. Secretariatele de serviciu ale Bucovinei erau următoarele: Interne; Justiție; Finanțe; Instrucție publică; Culte; Lucrări publice; Industrie, comerț şi îngrijire socială; Agricultură, domenii şi alimentație; Salubritate publică (art. VII din Decretul-lege nr. 3745/18 decembrie 1918). În subordinea lui Ion Nistor şi a administrațiilor centrale de la Bucureşti se aflau: afacerile străine, armata, siguranța generală a statului, căile ferate, poşta, telegraful, telefonul, circulația fiduciară, vămile şi împrumuturile publice. Ministrul-delegat la Bucureşti trebuia să-şi împartă o serie de atribuții cu ministrul-delegat al guvernului la Cernăuți. Astfel, Ion Nistor era obligat să-l consulte pe Iancu Flondor în legătură cu primele numiri ale funcționarilor de la poştă, telegraf, telefon şi căi ferate, iar siguranța publică, jandarmeria şi poliția din Bucovina trebuiau să stea şi la dispoziția ministrului-delegat cu sediul la Cernăuți. În plan militar, jandarmeria bucovineană rămânea subordonată Ministerului de Război, însă, în privința reorganizării şi a numirii ofițerilor şi gradelor inferioare, Ion Nistor nu putea lua decizii fără acordul lui Iancu Flondor (art. VIII din Decretul-lege nr. 3745/18 decembrie 1918).

Numirea celor două personalități în fruntea administrației Bucovinei de către regele Ferdinand şi guvernul central de la Bucureşti a fost una firească, ținând cont de activitatea anterioară a acestora în sprijinul unirii. Desigur, aceasta nu a fost unica motivație, existând o multitudine de factori favorabili celor doi oameni politici bucovineni.

[1] Ion Nistor, *Istoria Bucovinei*, București, Editura Humanitas, 1991, p. 405; Rodica Iațencu, „Unirea Bucovinei cu Regatul Român. Integrarea politico-administrativă”, în „Analele Bucovinei”, anul IX, nr. 1, 2002, p. 145–171; anul X, nr. 1, 2003, p. 155–193; Daniel Hrenciuc, *Continuitate şi schimbare. Integrarea minorităților naționale din Bucovina istorică în Regatul României Mari (1918–1940). Perspectiva național-liberală (1918–1928)*, Rădăuți, Editura Septentrion, 2005.

[2] „Monitorul Bucovinei”, Cernăuți, Fascicula 7, 2 ianuarie 1919, p. 2; Fascicula 8, 5 ianuarie 1919, p. 1; Serviciul Arhive Naționale Istorice Centrale (în continuare se va cita S.A.N.I.C.), Fond *Iancu Flondor*, dosar nr. 20, f. 30. Aceste decrete-legi au fost semnate de regele Ferdinand şi Ion I. C. Brătianu, prim-ministru şi ministru de Externe.

BDD-A32677 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:41 UTC)

Ion Nistor a desfăşurat o bogată şi prodigioasă activitate de susținere a drepturilor românilor bucovineni înainte şi în timpul primei conflagrații mondiale. Refugiat în Regatul României, acesta a susținut o amplă campanie în sprijinul conaționalilor din Bucovina şi împotriva anacronicului Imperiu Austro-Ungar. Bunele relații şi numeroasele contacte cu regele Ferdinand şi cu marele om politic Ion I. C. Brătianu i-au permis lui Ion Nistor să ofere autorităților de la Bucureşti o imagine reală a situației românilor bucovineni[3]. Interesul său față de situația românilor aflați sub ocupație străină nu s-a circumscris doar spațiului bucovinean. Ca atare, în 1915, Ion Nistor şi Onisifor Ghibu propuneau un proiect ce viza înființarea unui institut de studii referitoare la românii din afara granițelor României, ce urma a fi subordonat Ligii pentru unitatea politică a tuturor românilor, condusă de Nicolae Iorga. În cadrul institutului trebuiau să funcționeze secțiuni de istorie, politică, cultură, literatură, de a căror funcționare trebuiau să se ocupe intelectuali de calibru precum: Octavian Goga, Nicolae Iorga, Ion Nistor, Dimitrie Marmeliuc, Ion Grămadă, Vasile Lucaciu, Dimitrie Onciul, Ion Bogdan. Proiectul nu a putut fi pus în practică din rațiuni politice, legate de neutralitatea României față de taberele aflate în război[4].

Printr-o serie de lucrări cu caracter istoric, de o certă valoare ştiințifică, Nistor susține şi argumentează necesitatea apărării drepturilor naționale ale românilor bucovineni. În lucrarea *Românii şi rutenii din Bucovina. Studiu istoric şi statistic*, apărută în anul 1915, Nistor afirmă vechimea şi raporturile dintre autohtoni şi ucrainenii veniți în valuri în Bucovina din spațiu galițian. Pericolul rutenizării provinciei este adus în atenția întregii opinii publice româneşti. Transformarea Bisericii Ortodoxe din ducat dintr-o instituție pur românească într-una eterogenă, în care elementul rutean capătă o pondere tot mai mare, a fost tratată în lucrări precum *Românii şi rutenii în Bucovina. Studiu istoric şi statistic* (1915) şi *Istoria bisericii din Bucovina şi a rostului ei național-cultural în viața românilor bucovineni* (1916). Ferventa activitate ştiințifică din cadrul Academiei Române s-a concretizat prin susținerea câtorva comunicări cu un puternic caracter național-politic: *Un capitol din viața culturală a românilor din Bucovina. 1774–1857*; *Emigrările de peste munți în Moldova şi Bucovina*. Contribuțiile sale în plan istoric, dar şi național, i-au adus lui Ion Nistor, la 1 iunie 1915, statutul de membru al Academiei Române[5].

Ocuparea unei importante părți din teritoriul României de către Puterile Centrale a impus retragerea autorităților şi a armatei în Moldova. La sfârşitul lunii decembrie a anului 1916, Ion Nistor s-a stabilit la Iaşi, unde a rămas până în iulie 1917. În ciuda condițiilor grele şi a dificultăților din timpul refugiului în capitala Moldovei şi a României ciuntite, acesta îşi continuă activitatea național-politică. Împreună cu fruntaşi ardeleni ca Vasile Lucaciu, cere sprijinul guvernului român în vederea organizării unor unități de voluntari proveniți din armata austro-ungară. Se

[3] Doina Alexa, *Ion Nistor – dimensiunile personalității politice şi culturale*, Rădăuți, Editura Institutului Bucovina – Basarabia, 2000, p. 91.

[4] *Ibidem*, p. 92–93.

[5] *Ibidem*, p. 93–94.

BDD-A32677 © 2019 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:41 UTC)

constituiau astfel: Corpul voluntarilor ardeleni şi bucovineni din Rusia, Legiunea voluntarilor din Rusia, Legiunea română din Italia. În iunie 1917, detaşamentele de voluntari bucovineni şi ardeleni erau primite, în mod oficial, în Piața Unirii din Iaşi, de către Nicolae Iorga, Octavian Goga, Ionel Brătianu. În cuvântarea pe care le-a adresat-o, Ion Nistor le cerea să fie demni de înalta misiune, reafirmând dezideratul unirii Bucovinei cu România[6].

Din cauza pericolelor războiului şi a apropierii frontului, liderul Comitetului refugiaților bucovineni se retrage, cu o serie de refugiați ardeleni, în Basarabia. Acționând mai întâi la Odessa şi apoi la Chişinău, profesorul Nistor intră în contact cu refugiații cehoslovaci din Rusia. El participă, la Iași, la o conferință comună cu aceştia, prezidată de viitorul preşedinte al Cehoslovaciei, Thomáš G. Masaryk[7]. La întâlnirea amintită, la care au fost prezenți contele Saint-Aulaire şi Octavian Goga, au fost luate în discuție probleme legate de efectele dezintegrării iminente a imperiului dualist[8].

Luând parte ca invitat la şedințele Sfatului Țării şi la Unirea Basarabiei cu România, Ion Nistor a întrezărit „o geană de lumină”[9] şi pentru românii bucovineni. Ocupațiile succesive austriece şi ruseşti ale Bucovinei, abuzurile la care au fost supuşi românii din această provincie, au fost aspru înfierate de către Nistor, atât în presa din Basarabia, cât şi în cea din România.

Sprijinirea intereselor românilor bucovineni, apărarea drepturilor legitime ale acestora printr-o propagandă vie dusă pe multiple planuri, colaborarea intensă cu autoritățile române pe timpul războiului, numeroasele legături cu românii ardeleni şi basarabeni şi, nu în ultimul rând, aportul semnificativ la unirea Bucovinei, au reprezentat principalele rațiuni pentru care Ion Nistor a fost numit, alături de Iancu Flondor, ca ministru-delegat în guvernul de la Bucureşti.

Investirea lui Iancu Flondor de către regele Ferdinand şi preşedintele Consiliului de Miniştri, Ion. I. C. Brătianu, s-a făcut ținându-se cont de prestigiul său de lider de necontestat al mişcării naționale a românilor bucovineni în perioada cuprinsă între ultimul deceniu al secolului al XIX-lea şi primul deceniu al secolului al XX-lea şi, desigur, de aportul decisiv adus la unirea Bucovinei cu Regatul României. „Boierul din Storojineț” a fost un membru atipic al clasei nobiliare autohtone din Ducatul Bucovinei, depăşind, încă de la începutul carierei sale politice, linia conservatoare ce caracteriza boierimea română bucovineană. Formația intelectuală de factură germană, desăvârşită prin studii universitare de drept la Cernăuți şi doctorale la Viena, nu l-a metamorfozat pe Iancu Flondor într-un „homo bucovinensis” ci, dimpotrivă, l-a determinat să-şi păstreze nealterată identitatea națională, ca pe darul cel mai de preț. „Germanismul” şi „bucovinismul” nu i-au ciuntit sufletul de român, considerându-le dăunătoare pentru emanciparea național-politică a confraților săi.

[6] *Ibidem*, p. 96–97.
[7] Ion Nistor, *op. cit.*, p. 367.
[8] Doina Alexa, *op. cit.*, p. 100.
[9] Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, Bucureşti, Univers Enciclopedic, 2002, p. 268.

BDD-A32677 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:41 UTC)

Apropiat de masele ţărăneşti, în ciuda vechii lui origini boiereşti, Iancu Flondor a înţeles necesitatea radicalizării luptei naţionale a românilor bucovineni, închistată până atunci într-un conservatorism şi un pasivism periculoase pentru păstrarea spiritului identitar. Transformarea Partidului Naţional Român din Bucovina într-un organism politic viu şi cu adevărat reprezentativ, în ultimii ani ai secolului al XIX-lea, a contribuit la democratizarea vieţii publice bucovinene, încadrând-o pe drumul modernităţii. Prevăzând pericolul deznaţionalizării elementului autohton prin asalturile concertate ale autorităţilor provinciale sau imperiale şi prin pătrunderea masivă în provincie a elementului slav (rutean), Flondor a impus coordonatele esenţiale ale emancipării naţionale, politice şi culturale a românilor bucovineni.

Existenţa mai multor partide româneşti pe scena politică a Bucovinei în primul deceniu al secolului al XX-lea, dar, mai ales, lupta fratricidă dintre ele au încetinit şi îngreunat drumul spre emanciparea politică a românilor din ducat. Deşi aveau programe aproape identice, naţionaliştii şi conservatorii nu s-au putut pune de acord asupra unor chestiuni de principiu, nereuşind, în multe cazuri, să se ridice deasupra orgoliilor personale, uitând aproape cu totul de interesul naţional.

Personalitate de o cinste şi morală exemplare, Flondor a preferat să se retragă în câteva rânduri din viaţa politică şi de partid, pentru a nu se compromite. Cu toate acestea, a revenit în fruntea Partidului Naţional Român la rugăminţile amicilor şi chiar inamicilor politici, reuşind să unifice temporar grupările naţionalistă, conservatoare şi democrată. După 1910, însă, a părăsit cu totul viaţa de partid, rămânând pe moşia de la Storojineţ până în toamna anului 1918.

Chemat de românii bucovineni pentru a realiza unirea cu ţara, Iancu Flondor nu ţinut cont de niciun pericol, dovedind hotărâre, îndrăzneală şi un simţ politic deosebit, mai ales în situaţiile critice. Când idealul unirii părea un ţel prea îndepărtat, acesta a ştiut să folosească la maximum conjunctura favorabilă a disoluţiei iminente a Imperiului Austro-Ungar, adunând, ca şi în alte dăţi, în jurul său, energiile naţionale ale românilor bucovineni, atât de greu încercaţi de ororile Primului Război Mondial.

Astfel, numirea lui Iancu Flondor în fruntea administraţiei provizorii a Bucovinei, în decembrie 1918, a venit ca un act firesc, datorat marilor sacrificii şi meritelor de necontestat, în faţa cărora nu puteai decât să te înclini. Numeroasele telegrame şi scrisori de felicitare primite pentru numirea în funcţia de ministru-delegat dovedesc pe deplin ataşamentul şi respectul de care se bucura în rândul populaţiei. Proveniența lor este una dintre cele mai diverse: primării[10], şcoli[11],

[10] S.A.N.I.C., Fond *Iancu Flondor*, dosar nr. 18, f. 25; *Felicitare pentru numirea în funcţia de ministru primită de la Primăria oraşului Storojineţ, nr. 5, din 9 I 1919*; *Telegramă de felicitare nr. 69, din 9 I 1919* (primarul oraşului Câmpulung Moldovenesc, George Huţu).

[11] *Ibidem*, f. 21, 29; *Telegramă de felicitare nr. 122, din 8 I 1919* (de la Gimnaziul din Rădăuţi, semnată de directorul şcolii, Chelariu); *Telegrama nr. 339, din 24 I 1919* (de la Şcoala primară Marginea, semnată de către directorul unităţii de învăţământ, Pankratie Prelipcean).

BDD-A32677 © 2019 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:41 UTC)

asociații ale clerului român[12], alte organizații profesionale[13], asociații studențeşti[14], oameni politici[15], militari[16] ş.a.

După entuziasmul unirii, ministrul Iancu Flondor a fost asaltat de numeroase doleanțe determinate de situația grea la care fusese adusă majoritatea populației Bucovinei. Problemele care stăteau în fața ministrului-delegat erau diverse, prerogativele sale limitate împiedicându-l de multe ori în rezolvarea lor. La 13 februarie 1919, Secretariatul de Serviciu pentru Comerț, Industrie şi Îngrijire Socială îi raporta lui Iancu Flondor că „directorul poştei din Bucovina, Lippert, nu putea lua decizii datorită demisiei secretarului de stat de resort, Tarnovieţchi". Deşi această instituție se afla sub autoritate centrală, ministrul-delegat la Cernăuți primea solicitarea de a rezolva chestiunea în cauză cât mai grabnic, pentru a evita posibilele blocaje[17]. Un grup de 13 gospodari români rădăuțeni îi trimiteau şefului guvernului provizoriu al Bucovinei o scrisoare în care îşi exprimau 16 doleanțe: 1) Numirea unui prefect român pentru districtul Rădăuți, care să aibă „un trecut curat"; 2) Organizarea alegerilor comunale înainte de începerea lucrului la câmp, pentru ca fiecare țăran să poată participa la exercițiul democratic, dreptul de alegător doar pentru români şi interzicerea acestuia celorlalte naționalități (o asemenea revendicare este explicabilă, date fiind nedreptățile şi abuzurile la care românii au fost supuşi de către germani, ruteni şi evrei cât timp Bucovina a fost sub ocupație austriacă, 1774–1918; Flondor nu a încălcat niciun moment drepturile minorităților, refuzând să satisfacă asemenea cereri radicale şi profund nedemocratice); 3) Numirea în administrație de funcționari de origine română (românii, cum era şi firesc în noul context al integrării Bucovinei la România Mare, nu mai aveau disponibilitatea de a lăsa pârghiile conducerii în mâinile celorlalte naționalități; juriştii români îi cereau lui Flondor să oprească candidatura a trei judecători din Galiția, Kosikowski, Negrusz, Browikowski, pentru a nu afecta interesele candidaților români, mai înalți în rang decât candidații galițieni)[18]; 4) Îngrijirea şi acordarea de pensii pentru invalizii de război; 5) Ajutor financiar pentru cei decorați în război; 6) Plata

[12] *Ibidem*, f. 22, 30; *Telegramă de felicitare şi susținere a clerului românesc din districtul Siret nr. 31, din 31 XII 1918* (semnată de protoprezbiterul districtual Mihai Percec şi maiorul Lupu Bălan); *Telegramă de felicitare din partea preoțimii din județul Suceava nr. 74, din 8 I 1919* (semnată de Inocențiu Ştefanelli – egumen, George Berar – protoprezbiter şi Mihail Şerbu – vicar protoprezbiter).

[13] *Ibidem*, f. 19, 20, 33, 34; *Telegramă de felicitare nr. 53, din 23 XII 1918* (de la preşedintele Societății brigadierilor silvici şi pădurarilor români din Bucovina, Mihai Cerchez din Gura-Humorului); *Telegramă de felicitare nr. 109, din 13 I 1919* (din partea Societății țărăneşti „Deşteptarea" din Câmpulung Moldovenesc, semnată de preşedintele Nicolae Balan).

[14] *Ibidem*, fila 42; *Felicitare din partea studențimii române din Iaşi, nr. 257, 23 I 1919* (preşedinte, Ionescu Govora).

[15] *Ibidem*, f. 28; *Telegramă a lui Teodor Ştefanelli, nr. 157, 6 I 1919, Fălticeni; Telegramă de la Mihail Pherekyde, nr. 326, 13 I 1919*.

[16] *Ibidem*, f. 37; *Telegramă din partea generalului Corpului 4 Armată, Nicolae Petală (nr. 1489, din 19 I 1919)*.

[17] Idem, dosar nr. 19, f. 77; *Raport nr. 249, Cernăuți, 13 februarie 1919*.

[18] *Ibidem*, f. 91–92; *Cernăuți, 4 martie 1919*.

BDD-A32677 © 2019 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:41 UTC)

pagubelor de război şi a cotelor de rechiziții; 7) Plata soldei, atât pentru ofițeri, cât şi pentru soldați (de multe ori, aceasta nu se putea face la timp sau integral; în sprijinul argumentației noastre redăm cazul lui Gavril Cotlarciuc, adjunct la biroul de exploatare al Căilor ferate din Bucovina, fost locotenent în armata austriacă, ce reclama plata salariului pentru perioada de prizonierat în Rusia cererea sa fusese respinsă de către Secretariatul de Stat pentru Apărarea Țării, prin Decizia nr. 58/15 ianuarie 1919; Gavril Cotlarciuc protesta că a fost tratat ca sublocotenent şi nu conform gradului său, cerând o diferență de salariu de 1 720 de coroane, suma totală solicitată Secretariatului de Stat pentru Finanțe era de 11 600 coroane, salariu plus indemnizație de război situația financiară precară a Bucovinei nu permitea acordarea unor asemenea compensații, deşi în plan moral acestea se justificau în totalitate); 8) Ajutor financiar timp de şase luni pentru văduvele de război; 9) Rezolvarea problemelor împrumuturilor de război plătite de femei din suma acordată de stat ca sprijin financiar; 10) Invalizii români să beneficieze primii de cantități de tutun şi sare; 11) Conducerea eficientă a economiei Fondului religionar din districtul Rădăuți şi din celelalte districte; publicarea tuturor vânzărilor publice, asigurându-se accesul la cumpărare de pământ sau arendare în primul rând gospodarilor români; 12) Țăranii să fie reprezentați în Comisia Economică de cel puțin patru persoane; 13) Încetarea rechizițiilor impuse populației; 14) Trecerea imobilelor Fondului religionar în posesia românilor; 15) Alimentarea corespunzătoare a localităților urbane şi rurale a Bucovinei; 16) Ridicarea stării de asediu şi desființarea pedepselor corporale[19].

Situația materială precară a populației Bucovinei cerea măsuri grabnice de ameliorare. Profesorii, funcționarii activi şi pensionari aveau venituri reduse, fiind sufocați de creşterea rapidă a prețurilor la produsele de bază şi amenințați de spectrul sumbru al şomajului. Aceştia îi cereau lui Iancu Flondor ca plata lefurilor să se facă în lei, la cursul de 1 leu – 1 coroană[20]. Corneliu Gramatovici, funcționar în Secretariatul pentru Instrucțiune Publică, avea, după 15 ani în serviciile administrative ale țării, un salariu de numai 289 de coroane. El cerea repararea unei asemenea nedreptăți, având şi recomandarea şefului acestei instituții, dr. Sbiera[21].

Suprafețele prea mici, aflate în posesia unor comunități rurale şi destinate arendării către țărani până la împroprietărire, creau numeroase probleme. Comuna Straja, cu 4 000 de locuitori, deținea pentru arendă doar 200 de fălci teren arabil şi 400 de fălci terenuri cu fânețe. Primarul acestei comune îl ruga pe ministrul Flondor să înlesnească preluarea în arendă a unor terenuri agricole aparținând altor sate ca: Brodina, Frasin, Bivolărie[22]. Asemenea situații determinau, de cele mai multe ori, stări conflictuale între comunitățile rurale.

Asociația Clerului Ortodox Român din Bucovina, condusă de dr. Vasile Gheorghiu, îi solicita lui Flondor susținerea a 34 de revendicări, adoptate la Adunarea

[19] *Ibidem*, f. 59–60; *Rădăuți, 7 ianuarie 1919*.
[20] *Ibidem*, f. 74; *Cernăuți, 11 februarie 1919*.
[21] *Ibidem*, f. 84; *Cernăuți, 24 februarie 1919*.
[22] *Ibidem*, f. 88, 89; *Straja, 27 februarie 1919*.

BDD-A32677 © 2019 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:41 UTC)

clerului românesc din 13/26 decembrie 1918. Acestea aveau, în esență, ca scop refacerea prestigiului şi autorității Bisericii Ortodoxe române din Bucovina. Prezentăm doar câteva dintre aceste doleanțe ale preoților români: administrarea Fondului bisericesc de către Mitropolia Bucovinei, lichidarea raporturilor cu Austria, schimbarea denumirii din Biserică Greco-Orientală în Biserică Ortodoxă Română, plata salariilor preoților să se facă doar în lei româneşti, menținerea unui Directorat pentru Culte al Bucovinei în cadrul Secretariatului subordonat Ministerului Instrucțiunii de la Bucureşti, introducerea limbii de predare română în şcolile susținute de Biserica din Bucovina, despăgubiri pentru clericii persecutați în timpul războiului, facilități pe mijloacele de transport feroviare[23] ş.a.

Situația nesigură a mai multor ofițeri în rezervă români, care făcuseră parte din armata austro-ungară, i-a determinat să solicite ministrului Iancu Flondor sprijin pentru încadrarea în Jandarmeria română din Bucovina. Desigur, avem în vedere şi ataşamentul acestora față de instituțiile militare ale statului național unitar român[24]. Îi cereau ajutorul ofițeri ca: Ioan Bolocan (Vicovu de Jos), Ioan Obadă (Gura-Humorului), Alexandru Halip (Rădăuți) ş.a.

Iancu Flondor a înțeles că refacerea economică a Bucovinei şi integrarea acesteia în structurile României Mari necesită intensificarea relațiilor comerciale cu Regatul. Ministrul Industriei şi Comerțului de la Bucureşti îl ruga să îl primească şi să îl sprijine pe inspectorul industrial I. Gigurtu, sosit în Bucovina în scopul revigorării acestei zone şi a racordării ei la economia României[25]. În primele luni ale anului 1919, schimburile comerciale între Bucovina şi Regat se bazau doar pe produse alimentare şi petroliere. Biroul Central al Federalelor din Bucureşti îi solicita ministrului-delegat al Bucovinei la Cernăuți aprobarea pentru cumpărarea a 50 de vagoane de cartofi şi a două vagoane de slănină necesare populației din Bucureşti şi din județul Vlaşca, afectate de seceta din anul 1918[26]. V. G. Antonescu, delegatul Consiliului Agricol al județului Tutova, având aprobarea Direcției Generale a Aprovizionării din Bucureşti (nr. 9795/12 martie 1919), făcea demersuri similare pentru importul din Bucovina a 20 de vagoane de cartofi, necesari însămânțărilor[27]. Deoarece în Bucovina se organiza un serviciu public pentru importarea din Regat a produselor petroliere, oamenii de afaceri B. Blum din Bacău şi I. B. Blum din Piatra (Roznov) îi propuneau lui Flondor furnizarea următoarelor cantități de produse petroliere: 200 de cisterne de motorină, 200 de cisterne de petrol lampant, 100 de vagoane de benzină grea şi uşoară. Aceştia îi cereau ministrului-delegat să le telegrafieze în cazul unei „oferte ferme”[28]. Bucovina importa din Regat şi

[23] Idem, dosar nr. 20, f. 23–28; *Cernăuți, 3 ianuarie 1919*.

[24] Idem, dosar nr. 29, f. 2–5, 8–11.

[25] Idem, dosar nr. 19, f. 82; *Scrisoarea ministrului Industriei şi Comerțului nr. 24647, către ministrul-delegat Flondor, Bucureşti, 23 februarie 1919*.

[26] Idem, dosar nr. 28, f. 2–3; *Rapoarte ale Biroului Centralei Federalelor Bucureşti, nr. 497, din 18 februarie 1919 şi nr. 571, din 1 martie 1919*.

[27] *Ibidem*, f. 11.

[28] *Ibidem*, f. 26.

BDD-A32677 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:41 UTC)

cereale, oferind, în schimb, furaje[29]. Cum situațiile de criză nasc întotdeauna speculă, nici comerțul Bucovinei cu România nu a făcut excepție. La 29 martie 1919, Iancu Flondor era înștiințat că Societatea de Import-Export din Câmpulung, condusă, printre alții, chiar de primarul localității (Huțu), a vândut la suprapreț șase vagoane de făină de grâu americană; prețul practicat de stat era de patru coroane/kilogram de grâu, iar cel al societății amintite de șase coroane/kilogram de grâu. Această asociație vindea în Bucovina petrol cu trei coroane/kilogram peste prețul pieței (două coroane/kilogram – prețul petrolului la stat, cinci coroane/ kilogram – prețul practicat de firma comercială din Câmpulung). La fiecare vagon de făină de grâu sau petrol vândute rezultau venituri ilicite de aproximativ 30 000 de coroane. Ministrul Iancu Flondor era informat asupra intervenției şi implicării în afacere a omologului său de la Bucureşti, Ion Nistor. Se pare că una dintre cauzele conflictului dintre cei doi politicieni, urmat de demisia lui Iancu Flondor, a fost suspiciunea asupra sprijinirii de către Nistor a unor afaceri de asemenea factură[30].

După unire, partidele româneşti din Bucovina (Partidul Național Român, Partidul Democrat al Unirii, Partidul Social Democrat, Partidul Democrat Național) trebuiau să rezolve problemele dificile lăsate de război: refacerea potențialului economic al țării, revigorarea agriculturii, combaterea evaziunii fiscale şi scoaterea din circulație a monedelor străine, refacerea şi dezvoltarea infrastructurii comunicaționale şi a mijloacelor de transport, stabilizarea prețurilor, acordarea de pământ țăranilor, democratizarea vieții politice şi de stat a Bucovinei. Deşi scopul era acelaşi, integrarea Bucovinei la România întregită, s-au conturat două grupări cu viziuni diferite asupra ritmului acestui proces: grupare autonomistă, reprezentată de Partidul Național Român condus de Iancu Flondor, şi gruparea centralistă, condusă de Ion Nistor, şef al Partidului Democrat al Unirii. Iancu Flondor dorea ca Bucovina să fie încadrată în statul român ținându-se cont de particularitățile ei locale, cerând adaptarea lor treptată şi chibzuită la noile condiții. Ministrul Nistor considera firească integrarea rapidă şi totală a provinciei, fără a se ține cont prea mult de cadrul politic şi instituțional diferit în care a evoluat aceasta. Din nefericire, polemica dintre miniştrii delegați ai Bucovinei la Cernăuți şi Bucureşti nu a fost benefică procesului integrării acestei zone României Mari.

Concepția lui Iancu Flondor despre modul de administrare a Bucovinei după unire este redată fidel în programul partidului său, enunțat la 24 aprilie 1919, în oficiosul „Bucovina”. Acesta cuprindea 12 părți. În partea I erau prezentate principii generale (integrarea totală a Bucovinei la România Mare, respect şi supunere față de rege şi casa domnitoare) şi elemente democratice (Parlament bicameral ales prin vot universal, drept de vot pentru femeile căsătorite ce aveau

[29] *Ibidem*, f. 29. Niță Stoleriu din Vatra Dornei îi cerea ministrului-delegat de la Cernăuți o autorizație pentru cumpărarea a zece vagoane de fân din comunele Dorna-Candreni, Iacobeni, Poiana Stampei, cantitate ce urma a fi exportată în Vechiul Regat. De aici, urma să importe pentru Bucovina zece tone de porumb.

[30] Idem, dosar nr. 19; f. 129–131; *Dări de seamă către ministrul Iancu Flondor, Cernăuți, 29 martie şi 2 aprilie 1919*.

BDD-A32677 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:41 UTC)

cel puțin un copil); II. „Administrația propriu-zisă”: „participarea largă a poporului” la treburile administrative; reprezentarea acestuia prin corpuri administrative alese pe principii similare corpurilor legislative; reformă privitoare la descentralizarea administrativă; organizarea statului în regiuni administrative pe baza intereselor economice şi politice speciale; prin prisma acestui principiu, Bucovina să fie organizată împreună cu regiuni limitrofe ale Vechiului Regat şi Basarabiei (părți din județele Suceava, Dorohoi, Hotin), urmând să formeze împreună o unitate administrativă distinctă; aplicarea principiului stabilității funcționarilor publici; numirea, păstrarea în funcție, gradarea şi remunerarea funcționarilor publici să se facă, în primul rând, după criteriul competenței profesionale şi apoi în funcție de vechimea în muncă; incompatibilitatea funcțiilor publice şi a funcțiilor în consiliile de administrație ale întreprinderilor cu cea de parlamentar; incompatibilitatea funcțiilor publice cu cele de conducere în cadrul firmelor comerciale particulare; III. Justiție: reformă a dreptului civil, penal şi a procedurii civile; înființarea cadastrului proprietății imobiliare în întreg statul; crearea instituției notarilor publici; menținerea unei singure Curți de Casație, cu sediul la Bucureşti, pe tot cuprinsul țării; crearea de tribunale şi a unei Curți supreme de jurisdicție administrativă; înființarea unei Curți de Apel cu sediul la Cernăuți; IV. Biserica: menținerea religiei ortodoxe ca religie dominantă a statului şi deplina ei autonomie; ridicarea nivelului cultural al preoțimii din mediul rural; studii academice, morală ireproşabilă a clericilor; menținerea Mitropoliei din Cernăuți şi conservarea caracterului ei istoric românesc; restituirea Fondului greco-oriental către arhidioceza bucovineană; libertate şi autonomie pentru cultele străine; V. Învățământul: unificarea învățământului primar, cu accent pe educația agricolă în zonele rurale; combaterea analfabetismului; înființarea cursurilor de iarnă pentru populația de la sate; creşterea nivelului de pregătire a cadrelor didactice din şcolile primare; crearea de şcoli profesionale civile de agricultură, comerț şi industrie; înființarea de şcoli şi academii de arte; organizarea de conferințe şi cursuri universitare populare; crearea unei academii agronomice şi silvice; desființarea seminariilor teologice şi înlocuirea lor cu facultăți de teologie; înființarea unei Facultăți de Medicină în cadrul Universității din Cernăuți şi transformarea ei într-o instituție pur românească; autonomie şcolară a naționalităților conlocuitoare la nivelul învățământului primar şi secundar; VI. Finanțe: reformă a sistemului impozitelor publice, impozit progresiv pe venit; monopolul statului asupra alcoolului şi bogățiilor subsolului; exploatarea intensivă a zăcămintelor de mangan şi pirită; măsuri ale Băncii Naționale de evitare a deprecierii leului; VII. Comunicații şi transporturi: refacerea căilor ferate şi sporirea mijloacelor de transport; racordarea liniilor ferate bucovinene cu cele din Regat, Basarabia şi Transilvania; construirea liniilor: Ocna – Hotin, Noua Suliță – Dorohoi – Sinăuți – Bucecea, Gura-Humorului – Fălticeni, Podul Coşnei – Ilva Mare, Dorna – Piatra Neamț; „punerea în valoare a Prutului ca arteră de navigație până la Cernăuți”; crearea la Cernăuți a unei Direcții de căi ferate pentru Bucovina; sporirea rețelelor telegrafice şi telefonice; legături telefonice între toate comunele Bucovinei; VIII. Comerț: eliminarea măsurilor care afectau libera concurență; liberalizarea

BDD-A32677 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:41 UTC)

prețurilor conform cerințelor pieței; excluderea statului drept concurent; protecție vamală a exportului în scopul stabilirii unui bilanț comercial activ, interzicerea trusturilor şi cartelurilor; menținerea şi dezvoltarea burselor de mărfuri; IX. Industrie: construirea de centrale hidroenergetice şi regularizarea râurilor; inițiativa statului în industrializarea şi tehnicizarea agriculturii; îndrumarea unei părți a țărănimii către meserii; dezvoltarea industriei casnice; X. Protecție socială: ajutor instituționalizat pentru invalizi, orfanii de război, urmaşii celor căzuți pe front, legi pentru organizarea muncitorilor industriali şi agricoli; înființarea de „camere muncitoreşti"; legiferarea raporturilor între patroni şi salariați; monopolul statului asupra sistemului de asigurări; sistem de asigurări pentru muncitori şi familiile lor; durata zilei de lucru de opt ore pentru muncitorii industriali; limitarea muncii femeii şi a minorilor conform principiilor Ligii Națiunilor; ameliorarea nivelului de trai al muncitorilor (condiții decente de igienă, locuințe salubre, hrană în cantități suficiente, acces la sanatorii, locuri de recreare, stațiuni balneo-climaterice); XI. Salubrizarea oraşelor şi satelor; XII. Agricultură: împroprietărirea largă a țărănimii cu loturi de pământ inalienabile şi indivizibile; „concentrarea imaşurilor obşteşti în zonele muntoase"; măsuri pentru creşterea productivității agricole prin: ameliorarea solului, construirea de fabrici de îngrăşăminte chimice, practicarea agriculturii în sistem intensiv, crearea de institute de cercetare pentru cultivarea plantelor şi creşterea animalelor, ocrotirea pădurilor, vânatului, fondului piscicol, credit agrar[31].

Punerea în practică a multor dintre elementele acestui program a fost împiedicată, în numeroase rânduri, de opacitatea autorităților centrale de la Bucureşti, fiind preferată concepția centralistă a organizării Bucovinei, promovată de Ion Nistor. Nemulțumit, Iancu Flondor s-a adresat regelui Ferdinand, din păcate fără niciun rezultat concret. La 20 martie 1919, ministrul-delegat al Bucovinei la Cernăuți îi scria regelui, arătându-şi dezaprobarea față de „decretul-lege privitor la descentralizarea şi noua organizarea C.F.R în Moldova, Bucovina şi Basarabia", care statua existența unei singure Direcții a căilor ferate la Iaşi. Direcția de la Cernăuți urma să se dizolve, rămânând aici doar inspectoratele diferitelor servicii. Ministrul Iancu Flondor îi cerea regelui păstrarea Direcției C.F.R. din Bucovina, aducându-i argumente întemeiate şi pertinente. Acesta afirma că Cernăuțiul, al treilea oraş ca mărime al României Mari, rămâne un important centru economic şi cultural, care polariza şi înainte de unire schimburi comerciale pe o zonă întinsă ce cuprindea: Bucovina, nordul Basarabiei şi unele județe din Regat (Botoşani, Dorohoi). Iancu Flondor arăta că apropierea de frontierele Poloniei şi Ceho-Slovaciei îi va spori importanța economică. Întretăierea în Cernăuți a două linii ferate importante (una care lega Marea Neagră cu Marea Baltică şi alta între Odessa şi Ceho-Slovacia) făcea din acest oraş un important punct de tranzit pentru comerțul din estul României. Importanța lui ca centru comercial şi de tranzit determinase administrația austriacă să înființeze aici o Direcție a căilor ferate. Desființarea ei era considerată de Flondor ca inoportună şi defavorabilă intereselor economice ale României Mari. Ministrul-delegat îşi susținea poziția şi prin faptul că la Cernăuți exista deja

[31] Idem, dosar nr. 8, f. 36–42.

BDD-A32677 © 2019 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:41 UTC)

„o clădire confortabilă în centrul oraşului, special amenajată cu 90 de camere, birouri şi mobilierul complet", ceea ce ar fi scutit statul de cheltuieli de milioane de lei. În plus, Direcțiunea din Cernăuți dispunea de un personal bine pregătit, care cunoştea realitățile locale din Bucovina[32].

În perioada cât a deținut funcția de ministru-delegat al Bucovinei (decembrie 1918 – aprilie 1919), Iancu Flondor a emis o multitudine de ordonanțe de urgență, necesare atât pentru refacerea şi reorganizarea provinciei, cât şi pentru integrarea ei în structurile statului românesc unificat. Vom reda, spre exemplificare, doar câteva dintre ele.

La 21 februarie 1919, Flondor emitea Ordonanța nr. 18 privitoare la recensământul populației Bucovinei[33]. Aceasta era realizată din necesitatea furnizării unor date statistice exacte, utilizabile pentru viitoarea reformă agrară. Recensământul populației din Bucovina urma să se desfăşoare pe data de 28 februarie 1919, luându-se în calcul, mai ales, informațiile de ordin economic. Toți locuitorii trebuiau să comunice în scris sau prin viu grai către comisiile de recenzori date cât mai corecte. Refuzul de a le furniza sau transmiterea de informații inexacte sau false se pedepseau cu o amendă cuprinsă între două şi 200 de coroane. Comisarii de recensământ erau desemnați din rândul funcționarilor publici, preoților, învățătorilor sau a personalului primăriilor. Aceştia primeau ajutor din partea primarilor, fiind secondați de câte doi oameni de încredere; recenzorii trebuiau să aibă şi avizul prefecților districtuali[34]. În cazul nerespectării obligațiilor de serviciu, comisarii primeau la rândul lor amenzi în acelaşi cuantum ca şi restul populației. Datele culese în timpul recensământului nu puteau fi folosite decât în scop statistic; utilizarea sub alte pretexte sau divulgarea lor erau strict interzise[35].

Iancu Flondor enunțase ideea împroprietăririi țărănimii încă din şedințele Consiliului Național Român din 12 noiembrie 1918 şi 25 noiembrie 1918. Prin Ordonanța nr. 18 a creat un prim instrument care să faciliteze împărțirea pământului către săteni. Într-un articol cu caracter explicativ, numit „publicațiune", ministrul-delegat aducea noi lămuriri asupra modului şi etapelor de transpunere în practică a împărțirii terenurilor către țărani: „Împroprietărirea nu se poate face de azi pe mâine […]. De aceea trebuie bine întocmită şi mai bine chibzuită. Proprietatea mare nu este împărțită deopotrivă peste întreaga țară. În unele sate sunt

[32] Idem, dosar nr. 27, f. 10–11; Arhivele de Stat ale Regiunii Cernăuți, Fond *6 – Biroul prezidențial al ministrului delegat la Cernăuți*, dosar nr. 64, f. 1–8; *Rapoartele ministrului Flondor, nr. 459, către rege, Cernăuți, din 20 martie 1919 şi din 2 aprilie 1919*.

[33] S.A.N.I.C., Fond *Iancu Flondor*, dosar nr. 26, f. 1–6; „Monitorul Bucovinei", Fascicula 14, 5 martie 1919, p. 1–3.

[34] S.A.N.I.C., Fond *Iancu Flondor*, dosar nr. 27, f. 8. Conducătorii prefecturilor districtuale din Bucovina erau următorii: Dimitrie Iliuț (prefectul districtului Cernăuți); Vladimir Iliuț (districtul Gura-Humorului); Arcadie Lucescul (districtul Câmpulung-Moldovenesc); Leon Goian (districtul Coțmani/Cozmeni); Ilie Mațiovschi (districtul Rădăuți); Teofil Michitovici (districtul Siret); Emilian Caragea (districtul Flondoreni, Storojineț); Nicu Lupu (districtul Suceava); George Michitovici (districtul Văşcăuți); Ioan Chodzacar (districtul Zastavna); Eugen Tarangul (districtul Vatra-Dornei); Dimitrie Goian (districtul Zeletin).

[35] „Monitorul Bucovinei", fasc. 14, 5 martie 1919, p. 1.

BDD-A32677 © 2019 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:41 UTC)

proprietăți mari de prisos pentru împărțit la țărani, în alte locuri mai puține sau deloc. Nu se poate însă ca țăranii dintr-un sat, în care nu este o moşie boierească, să nu capete loc defel, iar în alte sate cu moşii mari să rămână loc de prisos. Împărțirea trebuie să se facă deopotrivă la toți țăranii”[36]. Iancu Flondor hotăra, de asemenea, instituirea unei comisii pentru reforma agrară, în care vor intra şi delegați din partea țărănimii, desemnați de Consiliul Național. Pentru evitarea conflictelor sociale, guvernul provizoriu al Bucovinei îi obliga pe proprietarii sau arendaşii de moşii să acorde în folosință o parte din pământ către țărani. Puteau cere pământ în arendă doar gospodarii care posedau mijloacele, uneltele şi semințele necesare practicării unei agriculturi de calitate[37]. Măsura nu avea un caracter discriminatoriu, ci viza eficientizarea şi sporirea productivității agricole.

Trebuie să menționăm că, pe lângă țărănime, în atenția ministrului Flondor au stat şi alte categorii sociale şi profesionale, precum învățătorii. Pentru a-i ajuta să facă față mai bine crizei economice postbelice şi, mai ales, creşterii galopante a prețurilor la produsele de bază, acestora li se măreau salariile, indiferent dacă erau titulari sau suplinitori. Creşterea lefurilor personalului didactic din învățământul primar urma a fi acoperită din fondul şcolar al țării, pe baza unor condiții şi criterii specifice: numărul de ani în câmpul muncii, casa de salarizare, situația familială a învățătorilor şi învățătoarelor etc. Măsura de ameliorare a situației financiare a cadrelor didactice intra în vigoare începând cu data de 1 martie 1919[38].

În vederea sporirii veniturilor la bugetul provinciei, şeful guvernului provizoriu al Bucovinei decidea mărirea accizelor la băuturile spirtoase, vin, bere şi la unele alimente precum carnea. Prin Ordonanța nr. 25, din 24 decembrie 1918, comuna orăşenească Cernăuți primea dreptul de a acciza băuturile alcoolice până la finele anului 1923. Acciza pe rachiu creştea cu patru coroane pentru fiecare grad al scalei centezimale. De asemenea, se impozita cu 400 de coroane fiecare hectolitru de băuturi spirtoase. Pentru transportul acestora pe teritoriul oraşului Cernăuți se percepea o taxă de 10 crăițari la litru. Făcea excepție însă transportul pe căile ferate[39]. Prin Ordonanța nr. 27 a guvernului Bucovinei (nr. 32097), din 24 decembrie 1918, privitoare la creşterea accizei pe consumul de vin în Cernăuți, se stabilea mărirea taxei în capitală pe o perioadă cuprinsă între 1 ianuarie 1919 – 31 decembrie 1923. Creşteau accizele pentru toate tipurile de vinuri importate sau produse pe plan local[40]. O decizie similară se aplica şi consumului de bere. În cazul nerespectării ordonanțelor de mai sus, contravențiile variau între cinci şi 5 000 de coroane, amenda putând ajunge la un cuantum maxim de 10 000 de coroane; în cazul imposibilității de plată a amenzii, se putea ajunge la închisoare, de la 12 ore până la o lună.

[36] *Ibidem*, p. 2.
[37] *Ibidem*, p. 2–3.
[38] Ordonanța nr. 23, din 26 februarie 1919. „Monitorul Bucovinei”, fasc. 16, 23 martie 1919, p. 1, 2.
[39] Ordonanța nr. 25 a guvernului Bucovinei, din 24 decembrie 1918, referitoare la urcarea accizei existente în capitala Cernăuți pe consumul de rachiu şi băuturi spirtoase îndulcite. „Monitorul Bucovinei”, fasc. 16, 13 martie 1919, p. 2–3; S.A.N.I.C., Fond *Iancu Flondor*, dosar nr. 26, f. 1–6.
[40] „Monitorul Bucovinei”, fasc. 16, 13 martie 1919, p. 3.

BDD-A32677 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:41 UTC)

În contextul viitoarei integrări a Bucovinei la statul românesc unificat, limba oficială pe teritoriul provinciei trebuia să fie româna, nu germana. Ca atare, funcționarii publici se vedeau nevoiți să cunoască noua limbă a țării, în caz contrar îşi puteau pierde locul de muncă. Prin Ordonanța nr. 22, din 26 februarie 1919, se instituiau comisii speciale în cadrul administrației țării, de verificare a nivelului de cunoaştere a limbii române. Aceste organisme aveau în componență un preşedinte şi doi membri numiți de către ministrul-delegat; acestea se întruneau numai la convocarea şefului Consiliului Secretarilor de Stat, în Palatul administrativ al Bucovinei. Comisiile hotărau cu majoritate de voturi gradul de cunoaştere a limbii române de către fiecare candidat. În cazul în care comisarii nu reuşeau să se pună de acord, decizia urma a fi luată de preşedinte. Ordonanța nr. 22 stabilise cinci grade de cunoaştere a limbii oficiale: gradul I – cunoaşterea perfectă a limbii vorbită şi în scris; gradul II – cunoaşterea bună a limbii (oral şi scris), cu unele lacune; gradul III – cunoaşterea suficientă a limbii române; gradul IV – în situația în care candidatul nu stăpânea limba română vorbită şi scrisă, comisia hotăra un termen de şase luni pentru corigență; pentru a o promova, funcționarul trebuia să atingă măcar nivelul gradului III, în caz contrar era respins; gradul V (nivel insuficient) – candidatul era respins, fără posibilitatea de a susține un examen de corigență. Chestionarul examenului oral conținea, de regulă, întrebări legate de ocupație şi fişa postului. Examinarea scrisă consta în compoziții libere şi traduceri realizate fără dicționar. Erau scutiți de examinare cetățenii de etnie română sau cei considerați de ministrul-delegat ca buni cunoscători ai limbii române[41].

Pe lângă măsurile de strictă necesitate şi cu caracter de urgență pentru viața economică şi socială a Bucovinei, Iancu Flondor şi guvernul provizoriu au coordonat elaborarea unor proiecte de legi de maximă importanță, precum reforma agrară sau reforma electorală. În privința reformei agrare au existat două variante. Cea acceptată stabilea ca împroprietărirea țărănimii bucovinene să se facă pe suprafețe ce se încadrau între cinci ha (în zonele de dealuri şi podiş) şi opt-zece ha (în regiunile montane)[42]. Loturile de pământ urmau a se împărți atât țăranilor care participaseră, cât şi celor care nu participaseră la război, prioritate având țăranii cu mai mulți copii şi cei care dispuneau de inventar agricol. Se declarau expropriate terenurile situate în comunele rurale ce aparținuseră supuşilor străini care au refuzat indigenatul românesc[43].

Pentru ca populația Bucovinei să-şi poată exercita drepturile democratice, au fost realizate două proiecte de lege electorală, unul de către Constantin Berariu[44], celălalt de către Aurel Onciul[45]. Proiectul acestuia din urmă a fost întărit, în 1919, prin Decret-regal, cu unele mici modificări. Conform legii propuse de către Onciul, Bucovina urma să fie reprezentată în Parlamentul României Mari astfel: 27 de

[41] Idem, fasc. 15, 7 martie 1919, p. 1–2.
[42] S.A.N.I.C., Fond *Iancu Flondor*, dosar nr. 31, f. 45.
[43] *Ibidem*, f. 42.
[44] Idem, dosar nr. 22, f. 3–5.
[45] Idem, dosar nr. 24, f. 1–45.

BDD-A32677 © 2019 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:41 UTC)

parlamentari în Adunarea Deputaților şi 11 senatori aleşi şi doi de drept în Senat (mitropolitul Bucovinei şi rectorul Universității din Cernăuți)[46]. În faza finală, legea electorală prevedea că Bucovina va trimite în Parlamentul României întregite 23 de deputați, 10 senatori aleşi şi un senator de drept (capul Bisericii Ortodoxe bucovinene).

Bunele intenții ale miniştrilor delegați în administrarea şi integrarea Bucovinei au fost, din păcate, umbrite de relațiile încordate dintre ei. Desele atacuri împotriva lui Flondor în ziarul „Glasul Bucovinei"[47], patronat de Ion Nistor, au accentuat conflictul. Intervenționismul ministrului de la Bucureşti în problemele ce țineau de autoritatea lui Iancu Flondor, a reprezentat un factor decisiv în ruperea relațiilor dintre reprezentanții Bucovinei în guvernul României. În pofida încercărilor lui Nicolae Iorga[48] şi a comandantului corpului IV Armată din Iaşi, Nicolae Petală[49], starea conflictuală dintre aceştia nu s-a putut aplana. Deoarece Nistor era susținut de liberali, lui Flondor nu-i rămânea decât varianta demisiei din guvern. Acesta protesta față de şeful interimar al Consiliului de Miniştri, Mihail Pherekyde, în legătură cu implicarea lui Ion Nistor şi a ministrului secretar de stat Alexandru Constantinescu, în desființarea Direcției căilor ferate din Cernăuți, dezorganizarea jandarmeriei, afacerile cu făină şi petrol realizate fără acordul administrației bucovinene, refuzul administrației centrale de a furniza la timp benzină şi petrol pentru cele 50 de tractoare din Bucovina, ce trebuiau să facă însămânțările de primăvară. Pentru a renunța la demisie, Flondor punea guvernului de la Bucureşti şapte condiții: respectarea Decretului-lege nr. 3745/18 decembrie 1918, în care erau delimitate clar responsabilitățile miniştrilor-delegați ai Bucovinei în guvernul român; menținerea Direcției căilor ferate din Cernăuți; organizarea neîntârziată a jandarmeriei în Bucovina; excluderea totală a miniştrilor Constantinescu şi Nistor din problemele ce țineau de alimentarea Bucovinei; punerea neîntârziată la dispoziție a benzinei şi motorinei pentru efectuarea arăturilor de primăvară; siguranța statului în Bucovina să fie organizată în înțelegere cu ministrul de la Cernăuți; excluderea lui Nistor din afacerile Bucovinei[50]. Din nefericire, în 4 aprilie 1919, demisia i-a fost acceptată, locul său fiind luat imediat de Ion Nistor.

Conflictul dintre Iancu Flondor şi Ion Nistor s-a acutizat după acest eveniment, căpătând accente extrem de dure, printr-o polemică presărată în multe rânduri cu injurii şi acuzații calomnioase, în special din partea noului ministru-delegat al Bucovinei. Împăcarea dintre Iancu Flondor şi Ion Nistor devenise aproape imposibilă, în ciuda unor încercări de mediere, venite din partea unor ofițeri superiori ai armatei române (generalul Nicolae Petală, comandantul Corpului IV al Armatei Române) sau a unor politicieni (Nicolae Iorga). Orgolios, succesorul lui Flondor la conducerea provizorie a Bucovinei nu putea uita şi ierta poziția tranşantă a acestuia

[46] Idem, f. 27.
[47] G. Rotică, „Ei şi noi", în „Glasul Bucovinei", Cernăuți, anul II, 24 aprilie 1919, p. 2.
[48] S.A.N.I.C., Fond *Iancu Flondor*, dosar nr. 32, f. 32, 33.
[49] *Ibidem*, f. 55–59.
[50] Idem, dosar nr. 27, f. 26, 27.

BDD-A32677 © 2019 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:41 UTC)

față de eliminarea sa din funcția de ministru-delegat al Bucovinei, cu sediul la Bucureşti. Părăsirea de către Nistor a treburilor provinciei era una din condițiile puse de Iancu Flondor pentru a renunța la demisie. Ca atare, Nistor a făcut toate eforturile pentru a-l discredita pe „boierul din Storojineț". Acesta îl învinuia că ar fi fost adeptul autonomiei Bucovinei față de statul român, de lipsă de loialism față de acesta şi de pactizare cu celelalte naționalități din Bucovina împotriva propriilor conaționali[51]. Noul ministru-delegat îi atribuia lui Iancu Flondor afirmații de genul: „Bucovina ar fi ajuns o simplă «subprefectură» a Regatului" sau că „regretă că a votat unirea necondiționată, pe care a făcut-o nu din convingerea națională, ci silit numai de împrejurări. D-sa mărturiseşte că înainte de unire a existat în sufletul său alternativa de a crea în Bucovina o autonomie sau de a face unirea cu Regatul, pe care o regretă astăzi. Ivirea bolşevismului în sudul Bucovinei şi uneltirile ucrainenilor la nord, starea economică zdruncinată a Bucovinei, precum şi izolarea Bucovinei față de Apus, l-au silit să facă unirea cu Regatul"[52].

Informațiile prezentate de Nistor în legătură cu atitudinea adversarului său politic erau eronate şi cu caracter tendențios. Iancu Flondor afirmase de fapt că: „guvernul [şi nu Bucovina – n.n.] nu poate fi înjosit la rangul unei subprefecturi a Regatului"[53]. Fostul ministru-delegat la Cernăuți era foarte nemulțumit de subordonarea prea accentuată a administrației Bucovinei față de guvernul central de la Bucureşti. Acesta rămânea consecvent, păstrându-şi aceeaşi poziție pe care şi-o exprimase şi în perioada când ocupase fotoliul de ministru alături de Nistor. Falsitatea acuzațiilor împotriva sa este dovedită de sacrificiile în slujba mişcării naționale a românilor bucovineni, înainte de unire, dar şi prin aportul decisiv la actul unificator din 28 noiembrie 1918. Cum am putea uita, de asemenea, că Flondor a fost cel care a chemat armata română în sprijinul cauzei naționale a unirii Bucovinei cu Regatul României. Colaborarea excelentă cu una dintre cele mai importante instituții ale statului român, armata, anulează învinuirea de lipsă de loialism față de România, punând această acuză sub semnul ridicolului.

Atitudinea lui Flondor față de celelalte naționalități din Bucovina a fost una tolerantă şi de respectare a egalității acestora cu românii. Pentru a tempera politica prea tranşantă a ministrului Ion Nistor față de naționalități, uneori neadaptată realităților bucovinene, acesta a organizat, la 2 iunie 1919, în sala primăriei oraşului Cernăuți, o adunare a naționalităților din Bucovina. La aceasta au participat, pe lângă români, reprezentanți ai evreilor, germanilor şi ruşilor[54]. Adunarea a pus în discuție problema organizării unui „consiliu administrativ al țării"[55], cu rol de control asupra guvernului Bucovinei, prezidat de Ion Nistor. Din nefericire, reprezentanții naționalităților bucovinene nu i-au acordat sprijinul necesar, încercând doar să profite de bunele sale intenții, pentru a obține cât mai multe avantaje. Într-un interviu cu

[51] S.A.N.I.C, Fond *Casa Regală*, vol. II, *1914–1927, Ferdinand*, dosar nr. 16, f. 10.
[52] *Ibidem*, f. 9.
[53] Idem, dosar nr. 14, f. 1, 2.
[54] Idem, dosar nr. 11, f. 1. Anexa cu titlul *Marea consfătuire a naționalităților*.
[55] Idem, dosar nr. 14, f. 1.

BDD-A32677 © 2019 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:41 UTC)

generalul Nicolae Petală, publicat în ziarul evreiesc „Ostjudische Zeitung" (Cernăuți), dr. Mayer Ebner considera că pentru introducerea în Bucovina a limbii române ca limbă oficială era necesară o perioadă de tranziție de zece ani[56]. O asemenea doleanță contravenea cu noile realități şi reliefa lipsa de disponibilitate a evreilor bucovineni de a accepta fără rezerve legislația şi instituțiile statului român unificat. Iancu Flondor s-a înşelat crezând că ar putea avea o colaborare reală şi constructivă cu reprezentanții celorlalte naționalități din Bucovina.

Conflictul Flondor – Nistor a accentuat divizarea românilor bucovineni în fracțiuni politice şi după unire. Partidul Românilor Bucovineni (fostul Partid Național Român), condus de Flondor, şi Partidul Democrat al Unirii, al cărui şef era Ion Nistor, au promovat, prin liderii şi organele lor de presă („Bucovina", respectiv „Glasul Bucovinei"), o luptă aridă, cu efecte negative pentru procesul integrării în structurile României Mari.

În ultimii ani de viață, implicarea lui Iancu Flondor în viața politică a fost una destul de redusă. Conflictul cu Ion Nistor[57], prelungit pe toată durata anului 1919, l-a determinat pe „boierul din Storojineț" să se retragă definitiv de pe scena publică. În pofida acestei decizii, acesta a continuat să aibă contacte cu unii oameni politici (Alexandru Averescu, D. Bogoş, Iuliu Maniu).

În primăvara anului 1920, Partidul Românilor Bucovineni[58], condus de Flondor, a fuzionat, pentru scurtă vreme, cu Partidul Poporului, prezidat de A. Averescu. Acesta îi ceruse liderului naționalist bucovinean să facă parte din guvernul său, însă Flondor va refuza oferta, deoarece generalul îl numise ca ministru al Bucovinei pe I. V. Stârcea, considerat de „boierul din Storojineț" ca un personaj corupt şi nedemn de o asemenea funcție[59].

În privința vieții politice din Vechiul Regat, Iancu Flondor a avut, de regulă, o atitudine de respingere şi dezaprobare. Obişnuit cu sistemul politic practicat în fostul Parlament austriac şi în Dieta Bucovinei, acesta nu s-a putut adapta regulilor „politicii regățene". Flondor considera că moralitatea şi cinstea pot face oricând „casă bună cu politica". O astfel de mentalitate, pusă în practică în lupta pentru drepturile românilor şi pentru unire, s-a dovedit nu doar benefică, ci şi utilă. O atitudine asemănătoare a manifestat-o şi Iuliu Maniu, cu mențiunea că liderul Partidului Național Român din Transilvania va accepta, în cele din urmă, fuziunea cu o formațiune politică din Regat (Partidul Țărănesc condus de Ion Mihalache). Într-o scrisoare adresată la 28 mai 1924 lui Maniu, Flondor îşi arăta dezacordul față

[56] Idem, dosar nr. 32, f. 1.

[57] Vezi Daniel Hrenciuc, *op. cit.*, p. 70–83.

[58] Partidul Românilor Bucovineni, condus de către Iancu Flondor, avea ca organ de presă ziarul „Bucovina" (Cernăuți). Această formațiune politică nu s-a adaptat, însă, realităților României întregite, autodizolvându-se după anul 1920.

[59] Vezi Radu Economu, „Iancu Flondor. Date inedite din Arhivele Statului", în „Analele Bucovinei", anul I, nr. 1, 1994, p. 55–65; S.A.N.I.C., Fond *Iancu Flondor*, dosar nr. 32, f. 1–11 (scrisori între Iancu Flondor şi generalul Averescu din anul 1920).

BDD-A32677 © 2019 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:41 UTC)

de tratativele de fuziune cu Mihalache şi partidul acestuia, pe care îl considera „o apariție trecătoare a vieții noastre politice”[60].

Nefericit şi trist, Iancu Flondor s-a stins din viață la 19 octombrie 1924, în castelul său din Storojineț. Tot aici a fost înmormântat, la 23 octombrie 1924, recunoscându-i-se meritele prin discursuri şi articole în presă, semnate chiar de către adversari ca Ion Nistor sau politicieni ardeleni ca Ştefan Cicio-Pop[61].

[60] S.A.N.I.C., Fond *Iancu Flondor*, dosar nr. 32, f. 42–43.
[61] „Glasul Bucovinei”, anul VII, nr. 1674, 26 octombrie 1924, p. 1.

BDD-A32677 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:41 UTC)